

מראי מקומות- בבא קמא קי"א

ומקריבין האשם במשמר שאחריהם, ולזה קמ"ל דאינו, אלא כיון דידעי' לא הקריבו האשם, אבדו זכותן וצריכין להחזיר הכסף אצל האשם. אבל מרש"י מבואר דז"א, וגם ל' הגמ' זה זכה בשלו וכו' משמע כרש"י, וצ"ע.

(ד) **הקדש מהדיוט, מה אשם דהתם קרן אף אשם דהכא קרן-** הק' הרשב"א, למה צריך ללמוד מהדיוט, הא בהקדש גופי' כתיב באיל האשם, וכיון דכתיב איל, א"כ ע"כ אשם היינו קרן. ותי' דה"א דאיל אשם דבר א' הוא, ולכן צריך הלימוד מהדיוט.

הגזול ומאכיל

(ה) **רצה מזה גובה רצה מזה גובה- ע' במחנה אפרים** (גזילה ז') שדן היכא שמי שאכלו לא הי' יודע שהי' גזול, האם גם בכה"ג יכול הנגזל לגבות ממנו או לא. וכ' דלכאו' מבואר מהגמ' כאן דאפי' לא ידעו שגזול הוא, הדין הוא דרצה מזה גובה, דאל"כ, למה הי' צריך הגמ' לאוקמי' למתני' לאחר יאוש, לימא דשפיר הי' לפני יאוש, ומה שהבנים פטורין הוא משום שלא היו יודעים דהי' גזול, אלא משמע דאף בכה"ג יהי' חייב. אולם הביא מהריטב"א בכתובות דס"ל דמה דאמרי' דרצה מזה גובה, היינו רק היכא דידע השני דהי' גזול, אבל אם לא ידע, אז הדין הוא דאינו יכול לגבות מהן.

(ו) **גזל ולא נתיאשו הבעלים, ובא אחר ואכלו ממנו, רצה מזה גובה, וכו'-** הק' הנמוקי יוסף (לח. בדפיו), אפי' לאחר שנתיאשו הבעלים יכולין לגבות מהשני משעבודא דר' נתן, דכיון דהשני חייב להראשון, והראשון חייב להנגזל, א"כ גם יכול לגבות הנגזל מהשני. ותי' דאה"נ, אלא שיש נפק"מ במה שיכול הנגזל לגבות מהשני משום גזילה, למשל אם החזירו להגזלן או מחלו הגזלן, דאם משום שעבודא דר"נ יהי' הנגזל צריך לגבות מהראשון, ואם מדין גזילה, דחשיב דהשני גזל גם ממנו, יכול לגבות מהשני.

(א) **יחזיר כסף אצל אשם, דברי ר"י, וחכמים אומרים יחזיר אשם אצל כסף-** מבואר בגמ' שהוא מדין קנס. ובגדר קנס זה דיחזיר האשם או הכסף, כ' החזו"א (כ', ט"ו), "וענין הכרעת חכמים מחמת קנסא אינו ענין הפקר ב"ד וקנין דרבנן, אלא עיקר חלוקת הקרבנות חייל כפי הראוי, ומי שראוי לקנס מפסיד חלקו".

(ב) **לדברי ר' יהודה, אם קדמי בני יהויריב והקריבו את האשם, יחזור ויביא אשם אחר, ויקריבוהו בני ידעי'- פרש"י,** ואע"פ דס"ל לר"י דקנסי' בני ידעי', ה"מ היכא דאשם ראשון קיים, אבל אם קדמו יהויריב והקריבו האשם בפסול, אז ינתן האשם השני לידעי'. וע' **ביום של שלמה** (ס"ט), שכ' דבזה קנסינן ליהויריב, כיון דהקריבו האשם קודם "שקיבלו הכסף", ויש לע' אם כוונתו דאף דכבר קיבלו ידעי' הכסף, אבל כיון דלא קיבלו יהויריב הכסף, ממילא היתה ההקרבה בפסול, או דלמא כוונתם דמיירי דהקריבו האשם קודם שקיבלו ידעי' הכסף, אבל אם הכסף כבר נתקבלו אצל ידעי', סגי בהכי להקריב הקרבן [ואף דודאי אין הדין דהמשמר שקיבל הכסף צריך להביא הקרבן, כמבואר במתני', אולם י"ל דכיון דידעי' לא קיבלה בשעת משמתן, א"כ אולי זה גרע, וצ"ע]. וע' **בראב"ד** שכ' בפירוש דמיירי שהקריבו יהויריב האשם קודם שקיבלו ידעי' הכסף.

(ג) **מהו דתימא אחולי גבי הדדי, קמ"ל- פרש"י,** הדין הוא דיחזור הכסף אצל האשם, ויקריבוהו בני יהויריב כשיחזור שבת משמרתם. והק' החזו"א איש (כ', ט"ו, ד"ה קיא. מהו), למה ממתני' כ"כ, לא מיבעיא אם יהי' רגל בין כך, דיעבור הגזולן בעשה דוהבאתם שמה, ולכאו' יהיו הבעלים צריכים להביא אשם אחר שלא לבטל העשה, אבל בלא"ה למה משהה הקרבת הקרבן, הרי יש כאן מצוה להתכפר, ואיזה זכות יש ליהויריב להשהות כפרתו. וכ' דבהגמ' עצמה הי' שייך לומר דה"א דכיון דכבר זכו ידעי' בהכסף, המשמר שאחריהם יקריבו האשם, דכיון דיהויריב לא תבעו לידעי', א"כ מחלו תביעתם, ועכשיו הכסף נשאר אצל ידעי'

זה מהמשנה גופא, ולכן שפיר הי' יכול להכריח ממתני' דרשות יורש כרשות לוקח דמי, והניח דברי רש"י בצ"ע.

(י) **רבא אמר רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי-** הק' **האמרי משה** (ל"ב, מ"א), לשי' הסוברים דמה דיאוש ושינוי רשות קונה הוא משום דבהתירא אתי לידוי' (ע' מש"כ לעיל), איך שייך לומר שלא יהי' רשות יורש כרשות לוקח, הרי סכ"ס בהתירא אתי ליד היורש. וע"ש (אות מ"ח) שתי' דכיון דזכי ממילא ע"י הירושה, הרי אינו יכול לזכות יותר מהגזולין עצמו, וממילא זכה בי' עם חיוב השבה דידי', וא"כ לא שייך בזה התירא אתי לידוי'. **וע"ע באילת השחר** דביאר דמה דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי, היינו דס"ל לרבא דמה דשינוי רשות מהני, היינו משום דהו"ל "שינוי", כמו כל שינוי דמהני לעשות קנין, אבל ביורש, דהו"ל ברא כרעא דאבוה (כלשון הרשב"ם בב"ב מד.), א"כ אין הביאור דהרשות נשתנה, אלא דהו"ל כאילו הבעלים נשתנו, ואי"ז שינוי בהגזילה, ולכן אינו קונה.

(יא) **אמר רבא... הכא במאי עסקינן כשאכלום-** הק' **הרשב"א**, אפי' בשאכלוה ישלמו דמי בשר בזול, דמ"ש ממה דאי' לקמן דרבא גופי' אמר דבפרה שאולה וכסבורין היורשים דשל אביהם היתה, דאם אכלוה צריכין לשלם דמי בשר בזול מטעם נהנה. וכ' לחלק בין שאולה לגזולה, דבשאולה, אם הי' חוזר השואל ונתנה או מכרה לאחר, היתה חוזרת להמשאל, שהרי פרה דידי' הוא. וא"כ, ככה"ג שפיר י"ל דצריכין לשלם דמי בשר בזול, שהרי אכלוה פרה שהוא משל משאל לגמרי. אבל בגזולה, הרי כבר נתייאשו הבעלים, וא"כ הו"ל "קנוי" ואינה קנוי", דהיינו דאילו מכרה ונתנה לאחר הרי נקנה עם אותו יאוש שקדמו. הלכך, כשהניח לפנייהם וכסבורין של אביהם הוא, א"כ פטורין לגמרי, דאהני האי שינוי רשות כל דהו דעכשיו בשאינה קיימת אין משלמין כלום.

(יב) **חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן- כ' הרי"ף** (לח: בדפיו) "והאי דאמרי' חייבין להחזיר

(ז) **ולא נתייאשו הבעלים, וכו'-** אבל אם נתייאשו הבעלים, אז פטור השני, דהא קנאו ביאוש ושינוי רשות. וכ' **תוס'** דזהו דוקא אם היאוש הי' קודם השינוי רשות, אבל אם השינוי רשות הי' מקודם, אז אינו קונה ע"י השינוי רשות והיאוש. וע' **בקצות** (שנ"ג, א') שהביא דאמנם זהו דעת תוס' והרמב"ן, אבל הרמב"ם ס"ל דאפי' אם השינוי רשות הוא קודם היאוש, מ"מ מהני לקנות. וביאר הקצות מחלקותם, דתוס' והרמב"ן ס"ל דמה שיאוש קונה עם שינוי רשות, היינו משום דכיון דהי' יאוש קודם שבא לידו, נמצא דבהתירא בא לידו, ולכן אין בו דין השבה ושלם הוא. אבל אם בא לידו באיסורא, וחל בו עליו חיוב השבה, אז אינו נפטר במה שמייאש הבעלים אח"כ. אבל הרמב"ם לא ס"ל כן, אלא ס"ל דיאוש גרידא אינו קונה, וגם שינוי רשות גרידא אינו קונה, אבל בצירוף יכולים לקנות, וא"כ אין חילוק אם היאוש תחלה או השינוי רשות תחלה.

(ח) **רצה מזה גובה רצה מזה גובה- כ' הקצות** (ל"ד, ג') דמה שהשני חייב, אי"ז משום גזילה, דהא לא הוי ברשותא דמרי', וא"כ אין שייך להיות גזולין עליו, אע"כ אינו חייב אלא מטעם מזיק. אולם ע' **בנתיבות** (שם, ה') דכ' דאע"ג דהיכא דהשני בא ועושה הגבהה בהחפץ אינו נעשה גזולין עליו, שהרי הוא כבר אינו ברשותו, אבל כיון שעשה שינוי בהחפץ, ומוציאו מרשות הנגזל לגמרי, אז נעשה גזילה חדשה, ושפיר הו"ל גזולין.

(ט) **רשות יורש כרשות לוקח דמי- פרש"י**, דכיון דאוקמי' למתני' לאחר יאוש, אז קני היורשין ביאוש ושינוי רשות, דאין לומר דיאוש גרידא קני, מדלא תני פטור באביהן. ותמה **המהרש"א**, הרי אפי' אם יאוש לחוד קונה, מ"מ לא שייך לומר דאביהם פטור, דאפי' אם קונה הגזילה שהוא בעין, עכ"פ צריך לשלם דמי הגזילה. וכ' דצ"ל דכיון דלא קתני דהאב פטור מלהחזיר החפץ בעין, אלמא דיאוש כדי לא קני. אבל כ' דלפ"ז עדיין ק' לרב דס"ל דיאוש כדי קני, איך יפרנס מתני'. וכ' דלכאור' הי' יכול לפרש הגמ' באופן פשוט טפי, דהא איכא למימר דס"ל לרמי בר חמא דיאוש כדי לא קני, ולא הי' צריך להכריח דין

מפני כבוד אביהן, הני מילי בשעשה תשובה,
ולא הספיק להחזיר עד שמת" (וכן מבואר
לעיל [צד:]).

יג) **חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן** - העיר
הקובץ שעורים (כתובות שיד) דלכאו' כיון
דקיי"ל דכבוד אב משל אב, א"כ כיון דלאחר
ירושה כבר זכה הבן בהירושה, א"כ למה
צריך לשלם משום כבוד אביו, הרי משל בן
הוא. ותי' "דכיון דצורך המת הוא לפרוע
חובותיו, וכל דבר שהוא צורך המת, הוא
קודם ליורשין, ומיקרי עדיין שלו לענין דבר
הצריך לו". ובאילת השחר (ד"ה והנה) הביא
טעם אחר, דזהו נחשב לקלון אביהן, ובוה
כופין הבנים אפי' משלהם להציל אביהם
מקלון.

יד) **אלא אמר רבא, כי שכיבנא וכו'** - לכאו' ק',
הרי לא שינה רבא כלום ממה שאמר לעיל,
רק דהוסיף מה דהיכא דהגזילה קיימת חייבין,
ולא הי' צריך לזה לתרץ המשנה, וכמו
שפרש"י, דכיון דמצא ברייתא, לא משגחין
אהא דמתני רבי לר"ש ברי', וא"כ מהו
ה"אלא". וכ' התוס' רי"ד דבאמת לא גרסי'
אלא, שהרי לא סתר רבא כלום מה שאמר
מעיקרא.

טו) **אמר לך רמי בר חמא, כי תניא ההיא לפני**
יאוש - ראוי להעתיק כאן דברי הבעל המאור
(לח: בדפיו) לסיכום הסוגיא - "שמעי' מהלן
אוקימתא דין ד' שערים. א) לפני יאוש וגזילה
קיימת. ב) לפני יאוש ואין גזילה קיימת. ג)
לאחר יאוש וגזילה קיימת. ד) לאחר יאוש
ואין גזילה קיימת. הרי אלו ד' שערים,
הראשון לחיוב לדברי הכל, ובאחרון לפטור
לדברי הכל, השני שערים התיכונים, לר'
חסדא ורבא חייב, לרמי בר חמא פטור. נמצא
לר' חסדא ורבא דהלכתא כוותיהו לעולם
חייב, חוץ מלאחר יאוש ואין גזילה קיימת,
ולרב"ח לעולם פטור, חוץ מלפני יאוש
וגזילה קיימת".